

TILL LUNDS MISSIONSSÄLLSKAP.

*GUNILLA NORDLUNDS RESEDAGBOK,
Stockholm – Senegal, t.o.r 18.12 2011 – 5.1 2012*

ALLMÄN INFORMATION

Vox Pacis – Fredens Röst blev inbjudna till festivalen *”The Rhythms of the World Festival”* och kulturcentret Sobo Bade i Senegal under perioden 17 december 2011 - 4 januari 2012, för att samarbeta kring frågor som handlar om kultur- och religionsmöten tillsammans med kulturföreningen Djef Djel. Djef Djel’s ordförande är den senegalesiska artisten Mamadou Sene, tillika medlem i Vox Pacis ensemble sedan 2009.

Djef Djel har sedan lång tid tillbaks kontakt med Gérard Chenet från organisationen APDD och Kulturcentret SoboBadé ca 5 mil från Dakar. Tack vare ett långt och utvecklat samarbete dem emellan fick Vox Pacis också en inbjudan till festivalen 2011.

Vox Pacis vistelse i Senegal innehöll workshops, repetitioner, konserter, föreställning, seminarium - samt studiebesök till olika religiösa och kulturella platser. Från Vox Pacis ensemble medverkade förutom artisten Mamadou Sene, sångare, musiker, skådespelare, jorkare, dansare och regissör. Det var Gunnel Mauritzson, Shipra Nandy, Loten Namling, Marie Kvernmo och Mary Saare, dansaren och koreografen Virpi Pahkinen – samt Arne Johansson och Harry Vaatstra, organist och korister från Sofia församling i Stockholm. Vox Pacis konstnärliga ledare och regissör Gunilla Nordlund var också med, samt projektledaren Ida Burén från föreningen Djef Djel/Intercult. Djef Djel var huvudansvarig producent. Djef Djel är wolof och betyder: *”Så som man sår får man skörda”*.

Mamadou Sene, projektledare och artist åkte ner redan den 5.12 för förberedelser. Gunilla Nordlund kom den 18 december och de andra den 23 december 2011.

Ensemblen mötte religiösa och konstnärliga ledare samt 10 senegalesiska musiker och cirkusartister. Tillsammans genomfördes några mycket uppskattade konserter, föreställningar och två workshops-konserter samt ett seminarium.

Därutöver gjordes studiebesök till olika platser, såsom den muslimska heliga staden Touba, en baifall community, och en till den sufisk, muslimska ledaren/maraboun, Serigne Serre – samt till katedralen i Poppinguin och den stora katedralen i Dakar. Vi åkte också till ön Goré, en 25 minuters båtfärd från Dakars hamn. Och besökte ett hem för gatubarn och ett hem för misshandlade kvinnor i Dakar. Stort fokus låg på att diskutera relationer och samverkan mellan *”Kultur och Religion”*, en diskussion som hölls levande genom hela projektiden. Religions och kulturmötena framhölls som projektets viktigaste resultat. En dokumentärfilm är på väg att färdigställas. Producerat av Djef Djel, Vox Pacis och den senegalesiska filmaren Lat toGun, verksam på TV i Dakar.

PROJEKTET HAR FÅTT BIDRAG FRÅN: Lunds Missionssällskap, Statens Musikverk, Konstnärnämnden och Sofia församling, Stockholm.

VOX PACIS: Föreningen Vox Pacis – Fredens Röst bildades i Stockholm 2006. Vox Pacis syfte är att musikaliskt, konstnärligt, interkulturellt och interreligiöst arbeta för fred och försoning i världen. Vox Pacis är religiöst och politiskt obunden.

Vox Pacis har hittills producerat ett fyrtiotal teatrala konserter med artister från femton olika kulturer, representerandes alla de stora världsreligionerna. Därtill skapat femton föreställnings- konserter med en nyskriven fredskantat *”A Challenge to Humanity”* för stor orkester, körer, solister, skådespelare och dansare. Producerat seminarier och workshops och utställningar i ämnet samt undervisat på skolor. Gästspelat på Romateatern/Gotland och medverkat i Nobels fredsprisutdelning/ceremoni i Oslo, 2010.

RESEDAGBOK/RAPPORT.

18.12 2011. Avreser från Stockholm. Är full av förväntan. Har arbetat in i det sista, trött men kan ej sova på planet. Några av passagerarna känner igen mig och visar sig vara Vox Pacis fans. Kul. Vi pratar en stund men de ska vidare till Brasilien så våra vägar skiljs åt i Lissabon. Mitt plan till Senegal är kraftigt försenat, får vänta i ytterligare 4 timmar, anländer till Dakar, Senegal kl. 03.00, på morgonen. Mamadou möter. Skönt. Atmosfären och lukterna lite detsamma som i New Delhi, men flygplatsen betydligt mindre. Vi kommer till Sobo Badé just när mörker går över i gryning. Somnar in till tuppens galande och böneutrop från moskén.

19.12 Var är jag nånstans? Vaknar yrvaket upp inne i vita ”prinsessmoskitsnät” Trummor och musik utanför rummet. Klockan 11.00 knackar Mamadou på dörren och säger att jag måste stiga upp. Frukost på en förtjusande taverna. Vilken arkitektur! Terrakotta, olika stenformationer och mosaik blandas med varandra till en harmonisk form. Varenda spik och skruv är genomtänkt, liksom bänkar, stolar, bord, skulpturer. Gulliga små katter rör sig hemvant i området. Atlanten ligger blå nedanför. Tre Arvidsjaurbor dyker plötsligt upp. Människor från mina hemtrakter i Lappland! Det är en kompis till ett av mina syskonbarn och en lärare till ett annat. Disa, läraren, sjunger i Arvidsjaur kyrkokör, och är släkt med Svenska Kyrkans Internationella sekreterare Roger Marklund! Var har jag hamnat? Sömnig och yr.... Sverige eller Afrika? Jag badar i Atlanten och erfar sakta men säkert att jag befinner mig i Senegal vid Atlantkusten.

Träffar Gerard, mannen och arkitekten bakom Sobo Bade kulturcentrum. På området finns enkelt hotell, restaurang, olika slags mötesplatser som en liten inomhusscen och en större vacker utomhusteater, m.m. Mamadou och jag åker till Nonogoma, 15 minuters bilfärd från kulturcentret Sobo Bade. Nonogoma är ett naturreservat, som håller på ta gestalt med guesthouses och andra spännande mötesrum. Där finns redan utsökta seminariehyddor, en pool och en vidunderligt vacker amfiteater med tinar och torn i terrakotta.. Det är där vi ska uppföra Vox Pacis föreställningskonserter, berättar man stolt för mig.

Mamadou visar mig en vacker lerhydda och förklarar att där ska jag bo när de andra anlänt. Privilegerad, den enda som kommer får toalett och dusch på rummet, ändå blir jag mer rädd än glad. Hyddan ligger ensam på åkern och jag tänker på alla ormar som finnas i närheten och som kan ta sig in efter mörkrets inbrott...

20.12. Morgonmöte med Gerard, hans franska fru Sylvan och Mamadou på tavernan.

Gerard överraskar. Han är 89 år och i fullfart. Kommer från Haiti som han övergav i 20-års åldern, för Europa och sedan Afrika. Från -64 arbetade han på kulturdepartementet i Dakar. Det var först vid pensioneringen som han började materialisera sin vision om att bygga Sobo Badé, började skulptera, började skapa ett kulturcenter - en mötesplats för konstnärer från hela världen. *”Jag började med yoga och kom i kontakt med den universella rytmen, då startade den kreativa processen hos mig på allvar även om jag inte var utbildad konstnär. Då började jag skapa konst”*, säger han. Och berättar om hur han började skulptera och leva i samklang med det heliga, det gudomliga. *”Ska du inte ta det lite lugnt nu”*, frågar jag försiktigt. Han skakar förvånat på huvudet. Och jag skakar på huvudet...men av annan anledning. Det finns tydligen inga begränsningar och ingen kan veta vad som väntar efter pensioneringen. Livet så oförutsägbart... Går ner till havet för en kort simtur men överfalls av kvinnor, barn, hundar, män – som alla vill prata och sälja. Och jag som bara vill vara ensam och smälta alla intryck. Inte handla nu när jag bara varit i Afrika 2 dygn. Kan de inte förstå...? Till middagen talar Mamadou och jag länge om djinis, en andevarelse som han ska gestalta i Vox kommande projekt, ungdomsmusikalen ”Antigone i Skärholmen”. Enligt den senegalesiska formen av islam så skapade Allah människorna och djinis. Han förklarar och berättar. .

21.12. Vaknar vid 5.30 av a/böneutrop, b/Balifals rytmiska sång, c/reggae trummornas hårda dunk. Dunk, dunk säger det i huvudet. Mamadou och jag åker till katedralen i Poppinguin tillsammans med Donald Boucal, en katolsk reggaesångare från södra Senegal som sjungit i kyrkans kör under många

år. "Min utbildning" förklarar han. Donald presenterar oss för en av prästerna och vi bestämmer att återkomma när de andra anlant. Kanske de kan sjunga ihop med kören? "Visst". Ändå blir han lite förvånad, sådan frågor har han aldrig tidigare fått. Inne i kyrkorummet står en stor krubba med Maria, Josef, Jesusbarnet, änglarna och herdarna. Nu är det jul, även i Afrika, Jesus ankomst till jorden firas överallt. Donald berättar att Poppingu katedralen är den viktigaste katedralen i hela Afrika. I maj vallfärdar katoliker hit varje år, från hela världen. Till gudstjänst, mässa och "konferensen" Bakom kyrkan finns en stor plats byggd som en utomhus konferenssal med glesa takbjälkar, hundratals träbänkar och talarstolar. Även påven har varit på besök, förklarar han stolt. Vi går vidare för att se det heliga altaret med Mariaskulpturen som upptäcktes för ca 100 år sedan. Den svarta madonnan visade sig i en mans dröm. Han åkte, letade och fann. En kyrka uppfördes, sedan dess anses platsen helig. Pilgrimsfärderna började. På väg till bilen ser vi grisar. Grisar! Ja, säger Donald, det här är ju en katolsk plats. På vägen hem bestäms att Donald ska få vara med i Vox Pacis konserten i Nogogoma den 30.12 2011.. Han blir glad. Hade knappt vågat fråga.

Träffar King Haidi, vän till Mamadou och en baifall musiker med rastahår. 60 år och far till 14 barn, Han hoppar in i bilen och berättar att han också ska vara med i vår konsert. Ursprungligen är han från Texas/USA. Svart amerikan som "återvänt" till sitt ursprung. I USA arbetade han med teater och musik inom olika områden.

22.12. DAKAR. Researchresa till Dakar. Varmt och mycket trafik. Bilen kryper fram, verkar som om alla ska in och ut till Dakar. Mamadou förklarar att en motorväg håller på att färdigställas och ska bli klar nästa år. Behövs verkligen. Det går för långsamt. Vi får avboka några besök för att vi inte hinner fram i tid. Först åker vi till Sencirk som har sin arbetslokal i en simhall i Dakar. Vi blir mottagna med stor värme och vänlighet och får vara med om en cirkusuppvisning. Några nummer ska integreras i Vox föreställning.

SENCIRK: Mamadou och hans hustru Idá Burén grundade Sencirk för 6 år sedan för att skapa möjlighet för begåvade gatubarn att få utbildning och arbete. Pengarna till projektet har kommit från Svenska Institutet och Forum Syd. Barnen var nu i 20 års åldern. Där fanns också en lärare från Frankrike och artist/er från Cirkus Cirkör i Sverige har varit gästlärare. Förutom föreställningar arbetar de även som pedagoger på barnsjukhus och deltar ibland i Nationalteaterns föreställningar. Ett imponerande arbete som Mamadou och Ida igångsatt. Tänk vad mycket man kan göra om man bara vågar.

Åker vidare till svenska konsulatet och den vackra, charmerande, katolska Marie Madeleine Mendy, som presenterar sig som "chancelier". Där finns en liten julgran och svenska julkort. Marie erbjuder sig att anordna en Vox Pacis konsert i hennes kyrka Don Bosco. Vi tackar glatt ja, och bestämmer datum till den 1 januari 2012. 2012 som också anses som Fredens År. En bra start för Vox Pacis. Får ett insulinfall, biter av en tand i rena förskräckelsen, den blir halv och mycket spetsig och jag får kraftigt skavsår i tunga under resten av vistelsen i Senegal. Plågsamt. Träffar Lat toGun en senegalesisk dokumentärfilmare från TV. Han kommer följa med oss under delar av projektet och dokumentera. Alla deltagare kommer få var sin film när allt är färdig redigerat. Förstår att det gäller att hitta en balans mellan att formulera klara konstnärliga och ideologiska önskemål gällande filmen och samtidigt vara sensibel för vad senegaleserna själva uppfattar som realistiskt att filma. Jag kan inte kulturen här men har däremot en viss uppfattning om vad som är intressant för en svensk/ europeisk publik och vad som är viktigt att visa i mötet mellan Vox Pacis och Senegal.

Köper ficklampa, scenkläder och gör bankärenden. Varmt. Folk överallt. Som blond svensk får jag aldrig vara ifred. Mohammed en svensk-senegalesisk ung man och vän till Mamadou har dykt upp och följer med oss under Dakarvistelse. Han studerar på ett förnämt engelsktalande Collage i Dakar och ska snart återvända hem till Sverige efter 3 år. Förklarar för mig att han de första 2 veckorna i Dakar aldrig gick ut på dagarna på grund av värmen och alla människor. Jag förstod att det skulle vara som en liten tröst för att jag tyckte det var SÅ jobbigt, varmt, stökigt. Lite rörd blev jag. Åker tillbaks till Sobo Badé och en sen middag. Nya människor från New York, Sverige, Schweiz, Frankrike, Portugal

har anlänt. Många ska fira jul här förstår jag. Stället känns internationellt. Mamadou ska möta Voxgänget på flygplatsen kl. 02.00. Förbereder sig att åka dit igen. Mitt i natten.. Stackarn

23.12. Vid lunchtid strålar jag samman med övriga Voxgänget. De har sovit i Nonogoma och är mycket förväntansfulla, men trötta. Så roligt att se dem igen. Tibetanen Loten från Bern och Mary från Kautokeino, Nordnorge har jag inte sett sen sommaren. Eftermiddagen samlas vi alla runt Gerard som hälsar välkommen och föreläser/berättar om sitt liv och tankarna bakom Sobo Bade kulturcentrum. Han är också anhängare av yoga och voodoo och förklarar lite om den ”religionen” som jag tidigare bara har haft fördomar om. Dessa måste nu revideras. Gerard pratar om ”kulturen som en bro mellan det andliga och materiella”. Han menar att om man kan stå i samklang med den universella rytmen så blir man medskapare/ kreatör i det Stora Alltet. Självt är han ett exempel på en ovanlig energi, reslig, spänstig och intensiv. Jag lyssnar mer uppmärksamt än tidigare. NONOGOMA. Natten fylld av skräck, tanken på alla ormar, paralyserar. Känns som jag ligger instängd i en sarkofag. En tom hydda med hög träsäng och dessa vita ”prinsess- moskitos- nät”. Slumrar tillslut in.

24.12. JULAFTON! Drömt om änglar. Spännande att vakna upp en julafton i Afrika. Sol. Idag ska vi träffa Serigne Serre, en sufistik marabout, några timmars bilresa från Sobo Bade. Vi anländer till hans hem något försenad. Och möter en vacker, värdig afrikansk man i fantasieggande gul spetskläddning/rock och virkad mössa. Han talar flytande engelska, varit gift med en tysk kvinna och levt i Tyskland under många år. Det visar sig att han besökt Sverige två gånger. Han förklarar att den grenen av islam som han själv tillhör är helt fristående från sunna och shia. Den afrikanska formen av islam, baifall, anser att gud är till för alla människor och att sången, musiken är en väg in till det heliga. Man behöver inte heller fasta, och det är inte förbjudit att dricka och röka. *”Men man måste hjälpa andra människor. Det är vår viktigaste uppgift här på jorden. Vi bör vara varandras tjänare och stå i det godas tjänst”*. Och fortsätter att berättar att han följt Dalai Lamas kalachakra undervisning från BodGaya/Indien (dit 300.000:- människor vallfärdade, nyligen) på TV och säger att han sympatiserar mycket med Dalai Lamas tankargångar. Kanske en speciell gest till vår tibetanske artist Loten Namling (som ofta är med på Dalai Lamas turnéer och uppträder). På min fråga vad han då anser om reinkarnation svarar Serre att han tror på det. *”Men du är ju muslim”* säger jag förvånad. *”Ja, men jag är också afrikan, och alla afrikaner tror på reinkarnation i någon form”*, svarar han och ser allvarligt på mig. Jag tittar förbluffad på honom. Han fortsätter att berätta att han utövar yoga, mediterar, är medicinman och kan bota min ormskräck. Alla i gruppen blir nyfikna och jag ber om hans hjälp. En ceremoni vidtar som slutar med att jag slickar upp ett speciellt bläck från min ena handflata. Där har han nedtecknat ett ormma mantra. Efteråt inträder ett lugn. Även glädje. Och jag sover efter det lugnt på nätterna och gläds åt min lyxiga hydda, om det beror på ceremonins kraft eller att någon mött min rädsla med förståelse och respekt ska vara osagt.

Vi blir alla nyfikna på den senegalesiska varianten av islamsk sufism. Och undrar varför den inte är mer känd och varför de själva som muslimer inte protesterar mot självmordsbombare och allt fanatiskt, islamskt våld. Varför finns den inte med i den officiella, globala debatten envisas vi att om och om igen fråga honom. Vi får en känsla av att han inte känner sig stark nog utan vill sprida läran ”peu om peu” för att långsamt se den växa i allt större ringar utifrån sin krets som samlas varje år i närheten av hans hem. *”Gud är enhet”* säger han. Något vi alla bär med oss när vi lämnar hans ortagård som är full av fruktträd och medicinalväxter. Han ger oss alla varsinn grapefrukt som plockas direkt från träden. Under hela besöket har ”lärjungar” kommit och gått. Snabbt lagt sig ner och kysst hans hand och sedan försvunnit.

Serra säger att han fascineras av att vi är en grupp med artister som tillsammans representerar alla världsreligioner och även några mindre traditioner. Det har han aldrig tidigare mött, varken i Afrika eller Europa. Denna julaftons dag har läran och det konstnärliga skapandet möts i en ömsesidig vördnad och överraskning. Förundrat åker vi därifrån. Anländer hungriga till en fantastisk afrikansk jullunch under lövhyddotak nära en saltsjö.

Julaftonskväll uppträder Vox Pacis artister med en julkonsert på teatern i Sobo Bade. Heliga hymner från Indien, Tibet och Sameland blandas med Stilla Natt och övergår till julmusik med en svensk folkmusikgrupp: "Den fule" från Göteborg som sjunger haitiska sånger till Gerards ära. Konserten avslutas med rytmisk afrikansk dans till trummor. Farmförs av en professionell senegalesisk danstrupp ledd av en av Gerard döttrar som är professionell dansare och pedagog. Efteråt kommer Disa från Arvidsjaur och säger: "tänk att jag måste åka ända till Senegal för att höra jojk på konsert. Det har jag bara gjort en enda gång i Arvidsjaur".

Vilka kulturmöten det har varit denna dag. Vilken julafton! Var det inte så Jesus menade?

Vi sjunger ju sången: *Jesus älskar alla barnen, alla barnen på vår jord: gul, och vit och röd och svart, gör det samma har han sagt...* Idag har vi blandat oss, mentalt och fysiskt på många olika nivåer, i enhet.

25.12. Gunnel Mauritzson, hennes dotter Nora och jag åker på julmessa i Poppinguin. De andra besöker djurpark. Mässan innehåller även barndop. 10 barn i förtjusande små dräkter ska döpas. Så söta och tysta är de att jag stilla börjar undra om de är drogade. Ingen gråter, ingen skriker. Mässan tar över 2½ timme. Efteråt träffar vi koristerna som har framfört en varierad och suggestiv körsång på franska och flera afrikanska språk: wolof, serrer, mandinka. Ibland till trummor. Men det är inga julsånger jag på nått sätt känner igen.

Loten mår mycket dåligt, förkyld, kallsvettas, har mardrömmar. Misstänker att det är biverkningar av malariamedicinen. Vet inte om han bör avsluta behandlingen eller ej. En mindre dispyt utbryter mellan en fransk regissör och mig om scenutrymmet på teatern. Vi har blivit dubbelbokade vilket föranleder stress hos båda. Egentligen ingens fel. Tider och planering ändras och förändras titt som tätt. "Afrika", förklarar alla, men ändå pressande när vi har så lite tid för repetition.

26.12. Loten bestämmer sig att följa med, "för att göra dig glad", säger han. Ser blek ut trots sin bruna hy, och jag undrar om vi inte borde tillkalla en läkare, istället. Men vi åker iväg uppdelad på 3 bilar. Fyra timmar tar resan, ena vägen. Varmt, sandigt och ganska smutsigt. Loten lider mer av smutsen och dammet än vi andra. Konstigt med tanke på att han är uppväxt i Indien. Men kanske är det besvären av medicinen.

Nästan framme passerar vi först staden Touba. Det är tvåttid. En gång om året stängs alla affärer och jobb för att människorna ska ut och städa på gator och torg, tillsammans. Det mesta är stängt. Vi har svårt att hitta ett matställe och dammet ryker överallt. Tillslut mätta och nöjda inträder vi i det allra heligaste. Mamadous personliga marabou har dykt upp och följer med oss hela tiden i Touba liksom en engelsktalande guide.

TOUBA. Touba – en baifall community - den heliga staden, alldeles nära öknen. Moskén i marmor skiner i olika skiftningar och nyanser. Glas, kristall, bokstaver i guld, väggar i brons, påkostade mattor. Kupoltak i blått. Balustrader, gångar, bönerum, bibliotek. Ögat bländas, dock inte lika mycket som vid Taj Mahal, Indien. Men ändå, här vid porten av öknen står en glänsande moské – eller ett område av moskéer. Ständiga överraskningar möter oss. De flesta afrikaner/muslimer vallfärdar hit istället för Mecka. Det sägs att bara en marabou (islamsk lärare) från Touba har vallfärdat till Mecka. De flesta av Vox kvinnor har långbyxor på sig eftersom Mamadou förklarat att de måste täcka hela benen. Byxor accepterades inte så de måste låna sjalar i olika storlekar att drapera sig med innan de får tillstånd att komma in på moskéområdet. Den första stenen till moskén i Touba las 1918, men tillstånd att bygga mosken kom först 1925 från regeringen i Dakar.

Namnet Touba lär vara synonymt med fertilitet och lycka. Den esoteriska traditionen av islam säger att Touba är "A Tree of Heaven which Allah himself had planted".

Landet hyllar en lokal profet som heter Serigne Modou Bamba./Sheik Ahmadou Bamba (1853 –1925). En av hans första lärjungar var musikern, Sheikh Ibrahima Fall som spelade "talking drum", den lilla trumma man fäster i armhålan och spelar på med en mindre stav. Han grundade Baifallismen där man genom musiken viger sitt liv åt att sprida budskap om religion/muridoulismen. Musik och religion är

mycket nära sammanflätade i landet och Baifallrörelsen en i högsta grad levande rörelse. Man menar också att Fall kom med ordningen, att han skapade själva ordning i kaos.

Vad är muridism?

Al Mouride eller Mouride är wolof från arabiskan och kan översättas som "kandidat".

Muridism är med andra ord ett sammansatt ord för hela den kulturella, moraliska och religiösa doktrinen som betecknar "Mouride community"

Serigne Modou Bamba/ Sheik Ahmadou Bamba grundade i slutet av 1800-talet mouridohllismen. Han praktiserade icke-våldsprincipen och skapade en icke-våldsrörelse före både MartinLuther King i USA och Sri Mahatma Gandhi i Indien. Avskydde alla former av rasism. Istället för hat och självupptagenhet förespråkade han oavbrutet kärlek till andra, solidaritet mellan människor och tolerans mellan religioner. Många menar att muridoulismen har ett universellt värde för hela mänskligheten genom sin icke-våldsprincip, strävan efter enhet och sitt starkt humanistiska engagemang.

På vägen hem från Touba stannar vi till i staden Diourbel och besöker hastigt moskén, vars första sten lades ner just av Ahmadou Bamba, 1918. Till Diourbel kom han med sin mamma bara 5 månader gammal. Diourbel var den plats han växte upp innan han började utveckla mouridohllismen.

Loten bestämmer att avbryta sin malariakur. Han blir sakta bättre.

27.12. Vilodag med promenader och bad. Shipra är som en fisk i vattnet i det här klimatet. Prutar med en auktoritet som vi andra inte har, och njuter av värmen och människorna. Sen eftermiddag möte med 5 av Sencirks cirkusartister som har kommit åkande från Dakar till Sobo Badé. De ska uppföra några nummer för oss alla i Vox Pacis så att vi kan se på vilket sätt de ska integreras i vårt arbete. Vox Pacis koncept bygger ju på ett organiskt samspel, och inte på nummershow. Ber Virpi Pahkinen vår dansare och koreograf att titta extra noga och gärna föreslå vad hon tycker skulle fungera och integreras i vår föreställning på amfiteatern Ndougouman. Även de lokala musikerna som vi ska arbeta med finns på plats. Virpi kommer med bra och konkreta förslag som jag tycker att vi ska pröva. Eftersom vi har problem med scenutrymmet, repetera hon en del separat med cirkusartisterna på stranden. De tycks uppskattande, känner förmodligen att de har med ett riktigt proffs att göra. De utvecklas - och vi utvecklas med dem - i möten. På natten måste Mamadou igen ta sig till flygplatsen för att möta fru och dotter och Arne och Harry från Sofiaförsamling. Arne kommer med den efterlängta tandpastan och Harry med nått superstarkt smärtstillande medel från Syrien. Det lindrar och skavsåret i tungan får en lättnad. Jag kommer kunna uthärda tiden ut.

28.12. Så är vi då samlade alla som ska forma detta projekt. Arne och Harry kunde inte komma tidigare eftersom de var fullt sysselsatta med alla julkonserter i Sofiakyrka. Men de har inte legat på latsidan utan lärt in olika gregorianska sånger, och hymner på hebreiska, arabiska förutom ryska. Jag är imponerad. Och Ida tar vid och avlastar Mamadou som projektledare, nu när han ska börjar repetera med oss andra.

Jag har gjort en idéskiss och sceneri på hur vi ska framföra vår föreställningskonsert, på en teater med tinnar och torn och balustrader. Det är en vacker och fantasieggande teater. Hur mycket kan vi använda alla vinklar och vrår, undrar jag. Och hur kommer de lokala musikerna reagera på att det inte är en konventionell konsert rakt upp och ner – utan mer av en teaterföreställning? Kommer de protestera, eller uppskatta...?

Språken blandas om vartannat. Det talas svenska, engelska, norska, franska, wolof hela tiden, vi översätter fram och tillbaks. Dessutom tillkommer samisk, hindi, sanskrit och tibetanska.

Mamadou blir huvudöversättaren från wolof till svenska, och Marie och Virpi simultantolkar till engelska så att Loten kan följa med. Därutöver talar vi känslan och musikens språk. Fungerar ofta utmärkt, på nått sätt förstår vi varandra hela tiden utan större svårigheter. Det är fantastiskt. Och jag tänker: "att så här måste det varit i de stora metropolerna, när kulturer och religioner samsades och

blandades med varandra. Automatiskt plockar man upp ord och tankar från den andre. Men det görs även på Nordkalotten med de tre nordiska språken och flera samiska som går ut och i i varandra. Metropoler finns i många former, och på många ställen, gestaltad även här”.

Ibland infinner sig tröttheten starkt, drar mig undan. Helst till en lugn, vacker utsiktsplats mot havet. Ett paradiset. Tänk om man alltid hade en sån här vilsam, vacker plats att dra sig tillbaka till och få kraft ur. Kanske tröttheten också beror på alla tabletter och antibiotika som jag äter. Fick inte ta gula febern vaccinet på grund av min hashimotos sjukdom. Som skydd tar jag istället antibiotika för att känna mig lite lugnare, och så är det malariatabletterna.... Hur påverkar de egentligen kroppen?

Vi provar scenerierna jag lagt upp. Visar sig fungera med några små ändringar. Det är organiskt och roligt. Virpi börjar med dans till Maliks Diop Falls flöjt som en öppning till Mamadou's böneutrop på det terrakotta färgade tornet, avlöses av gregoriansk sång på en annan avsats, tibetansk åter på en tredje – så hindi, samisk till alla samlas i mitten av scenen då även Malik, Donald och de senegalesiska musiker blandas med Vox's - i en nästan gemensam orgastisk hymn. Sencirk med Virpi avbryter.... Mary överraskar med en rolig djurjojk uppe i tornet...och så rullar allt på i 1½ timme.

Vi undrar över ljuset, ljudet och hur publiken ska kunna ta sig dit – mitt i natten. Affischer har kommit upp först sista dagarna, men hur mycket de har spridits har vi ingen aning om.

29.12 Repetitioner förmiddag och kväll. Att arbeta mitt på dagen går inte då är det för varmt. Först på kvällen efter mörkrets inbrott drar vi igenom sista delen. Marie och Shipra provar att förena jojk med en hindilåt. De lokala musikerna hänger på rytmiskt. Fungerar oväntat bra. Loten överraskar med en tibetansk rapp - och har hunnit instruera Sencirk artister i smyg så att de gestaltar hoppande apor tillsammans med hans originella tibetanska rappande. Förtjusning. Malik och Donald är överväldigande, de vill inte bara spela instrument. De vill vara med i allt. Arne och Harry hjälper dem med franska och arabiska sånger. Igengäld lär sig Harry och Arne wolof, serer och mandinka, tre olika senegalesiska språk. Vilket alla andra i Vox Pacis ensemble också gör. Tibetansk strupsång möter jojk som avrundas med en ljuvlig svensk koral som sjungs av Gunnel, tonas ut till Arne och Harrys ryska sång, övergår till wolof osv.

Loten vill vara med å sjunga ”Härlig är jorden” på svenska, liksom Shipra. Samerna (Marie och Mary) sjunger på norsk-samiska. Shipra avrundar med att spela på indisk vit snäck. Virpi dansar. Musikerna spelar flöjt, trumma, kalabasser, bas och några specifikt senegalesiska instrument. .

Trots mångfalden blir det inte rörigt, det finns en gemensam andning som känns organiskt. Kanske den universella rytmen som inrymmer både det specifika och enhet. Är det den rytmen som Gerard talar om? Vi är alla olika men möts ändå i en större rytmisk enhet. Lik och olika förenas. Det känns stort. Imorgon finslipning på förmiddagen. Då ska allt ligga fast och ändå gunga mellan vila, tystnad, flöde, stillhet och låg rytmisk extas. Humor och allvar.

Malik Diop Fall har gått på Musikhögskolan i Dakar. Välutbildad, läser noter. Han vill veta, lära, pröva. Arne tar honom under sitt beskydd, visar nya noter, förklarar, sjunger tillsammans med honom, ibland tillsammans med Harry.

30.12. Premiärdagen. Förberedelser och koncentration. Dag går över till natt.

Området fylls av bilar som kommer körande, varifrån? Människor överallt. Flera hundra.

Hundar, barn, vuxna. Flera svenska musiker finns också representerade i publiken.

Kvällen börjar med en fransk, underfundig marionetteatern. Publiken är med, men jag klarar inte franskan helt, går till förberedelser och de mina. En jätte lång svart man klädd i vitt och med röd fluga presenterar Vox Pacis tillsammans med mig och Mamadou. Han bara dyker upp från ingenstans.. Tror att det är en av Gerard familjemedlemmar...

Det börjar med Virpis solodans till Maliks flöjt. Vissa partier har aldrig varit så bra som ikväll, som om alla lyft sig ett extra snäpp, stimulerad av varandra, den afrikanska natten och kanske av publiken som fascinerat följer med. Publiken har aldrig hört eller sett nått liknande; jojk, tibetansk strupsång, svenska koraller, sanskrit mantra och indiska snäckljud. Och när Arne och Harry tillsammans med

Donald och Malik sjunger "Notre Père" på franska, jublar människor i natten. Igenkännande? Gunnels kulning växer fram bakom publiken och förenas med Donalds afrikanska sång. Applåder och skratt ökar när Mamadou mot slutet tar upp "*Adonna Galle*" (Vi äger inte jorden. Jorden äger oss) och hela ensemblen stämmer in på wolof, och fortsätter med *Jam, Jam, Jam* (Fred, fred, fred). Så kommer Arnes orgelmusik och ut glider Virpi i änglagestalt, specialdesignad, specialkoreograferad. Hela "djungeln" tystnar. Håret reser sig på armarna, känner publikens andlöshet: *Är det en människa eller en djini som rör sig på scenen*, tycks de tänka. Det är oerhört vackert. GRAND FINALE.

31.1. Förmiddag. I hyddan uppe på berget inte långt från teatern samlas vi för utvärdering och seminarium. Hela vår brokiga ensemblen är samlad. Dessutom Gerard och några andra kring hans stab, bl.a. en agronom som också arbetat med mikrolån och utsatta kvinnor. Där finns också Ibrahim, en slags boss för området. Han har varit så otroligt vänlig och hjälpsam - som en mor för oss alla. Det var ett bra drag att göra ett koncentrerat seminarium med alla inblandade så tätt in på. Processen ännu vidöppen, det gör att de flesta vill formulera vad de varit med oss. Behagligt att sitta tillsammans och samtala utan press. Ibland kändes det som om våra senegalesiska vänner förstod Vox Pacis koncept bättre än vi själva och människorna hemma i Norden. De uppfattar oss som en del av deras religion, baifall. Dvs. att vi gestaltar det som de tror på, och som Gerard uttrycker i sin arkitektur. Vi hade lyckats med att mötas, förstå och skapa något unikt tillsammans. Och Gerard var så glad att vi använde hans teater så extraordinärt (vinklar och vrår), vilket tidigare ingen annan gjort. Rytmi i rummet, rytm mellan artister, rytm mellan scen och salong. Allt viktigt för att få fram den inre essensen av "samhörighet i mångfald"

Nyårsafton. Ida har ordnat en mysig festmiddag för oss själva på en lite avsides innangård, inte långt från tavernan och havet. En lång man som kallar sig Picasso serverar. Vi hade tänkt äta på en restaurang på stranden men blåsten och vinden hade växt sig för stark för strandparty. Det här var perfekt. Natten avslutades med en nyårskonsert i Sobo Bade. Ett svensk-senegalesiskt musikerpar som fått flera priser förenades med Gerards dotter och henne danstrupp. År 2011 gick över till 2012. Fredens År.

1.1 2012. Nyårsdagen 2012. Fredens år. Drakens år.

Arne, Harry och jag åkte till katedralen Poppinguin. Mitt tredje besök och deras första. Efter mässan mötts Harry och Arne med kyrkans korister som de sjunger tillsammans med. Även här blev det stor uppskattning när de sjöng Notre Père på franska. Gunnel och Nora tar avsked genom att rida på morgonen, något de planerat göra länge, redan hemma i Sverige. Vi flyttar från Nongoma till Dakar. Till ett hotell nära Institut Francaise. Alla får enkelrum med dusch och toalett. På kvällen åkte vi till Marie Madeleine Mendys (från konsulatet) kyrka "Don Basco" lite utanför centrum i Dakar. Deras körer och musiker väntade på oss. Efter lite tvekan och missförstånd från båda håll gungar kyrkorummet. Vad händer med Vox Pacis artister i mötet med Afrika? Magiskt, sa några. Det har varit som om alla gått över en gräns (sin egen begränsning) och trätt in i ett tredje rum. Lat toGun, dokumentärfilmaren som är med, säger plötsligt att han vill intervjua mig om hela Vox Pacis arbete och vision, på engelska. Är helt oförberedd. Det är viktigt, men hade gärna velat vara lite förberedd. Intrycken, känslorna och tankarna är så många att jag har svårt att hitta de rätta orden. Vill att det ska bli bra, speciellt om filmen ska ut på "marknaden". Vad ska jag göra; neka eller bejaka? Försöker sätta mig in i Gerards tanke och låta den universella rytmen röra hjärtat och hjälpa mig. Det blir en ganska bra intervju trots allt, sägs det.

2.1. Besök på ön Goré. 25 minuters båtfärd från Dakars hamn. Kallas också den gröna ön. Stränder och portugisinspirerade hus i olika kulöra färger står uppradade längs gränderna. Men så har det inte alltid varit. Goré kallas också slavön för det var här ifrån många miljoner människor skeppades över Atlanten till USA för att bli slavar till vita människor. Skedde under hela 1700-talet och en bit in på 1800-talet. Några av husen luktar ännu ångest. Andra andas frid. Här är lugnt och behagligt, flera konstnärskollektiv lever och arbetar på ön. En turistattraktion för besökare.

3.1 Sista dagen. Avskedsdagen ägnar vi åt att besöka ett hem för gatubarn mitt inne i centrala Dakar och Maison Rouge, ett hem för utsatta kvinnor en bit utanför Dakar.

Bägge är enkla men välorganiserade, rena platser. De förmedlar en atmosfär full av empati.

Jag överraskas av alla kloka män som lugnt beskriver barnens utsatta situation och vad de försöker göra för dem. Tex. att hitta föräldrarna (som i god tro skickat dom till små koranskolor), medla och få föräldrarna att acceptera att det bästa för barnet är att få komma hem. Barnhemmet anses som ett akuthem och man försöker hitta snabba men bra lösningar. Går inte det får pojkarna stanna och man jobbar långsiktigt. Till Maison Rouge kommer kvinnor från hela Senegal. Även här rofyllt och en atmosfär som förmedlar empati. Här stannar kvinnorna längre, personalen arbetar med djupterapi och arbetsträning. Såren är djupare att läka än hos barnen. Det tar längre tid.

Tid finns inte att besöka Taizéklostret, inte heller Benedictklostret en bit från Dakar. Det är taxistreck, möjligheten att ta sig raskt fram till olika ställen har upphört.

På kvällen dyker några av musikerna upp som vi samarbetat med i Sobo Badé/Nogogoma. Säger att de är ledsna att behöva skiljas. Vi tvingas ändå att packa och förbereda oss för hemresan.

4.1 . I Lissabon, ringer jag till min tandläkare. Till min smala lycka är han där, inte på semester, inte sjuk, inte överbokad. Jag får komma redan nästa dag.

FUNDERINGAR. När jag kommer hem läser jag i DN om judiska och islamska musiker som arbetade nära och med varandra i Alger innan inbördeskriget. De utvecklade en speciell musikalisk genre, påverkad av ladino och de abrahamitiska religionerna i Andalusien. Mannen som blev intervjuad menade att musiken och kulturen skapade glädje och nära band människor emellan trots religionskillnader. Den musiken förbjöds vid inbördeskriget och själv hade han tvingats att fly till Paris, men minnet har under alla år levt kvar som en positiv upplevelse.. Hans önskan är att återförenas med sina tidigare musikervänner. *Det är politiker som skapar oenighet, religioner emellan, inte människor sa han. Vi måste skapa möjligheter för kulturen att växa mellan alla folk.*

Jag hoppas på att Vox Pacis kan vara en del av det nätverket. .

Inom buddhismen finns ett begrepp som kallas bodhisatva. En bodhisatva är en person som bestämt sig att vara kvar på jorden trots att hans andliga utveckling tillåter honom att ej behöva återfödas mer. Han har nått s.k. upplysning. En bodhisatva stannar kvar på jorden för att hjälpa andra människor på olika nivåer, även som konstnär. När jag mött och fått höra om baifall slås jag av att det finns en hel del likheter mellan den tibetanska buddhismen och baifall rörelsen. Detta *att hjälpa andra människor*, är en central tanke i båda religionerna. Kanske det var det som Serigne Serre erfor när han vid flera tillfällen hänvisade till buddhismen och Dalai Lama?

SENEGAL. Det finns en etablerad och respekterad katolsk minoritet med starka gospel och körtraditioner samt ett Taizé och Benedikt -kloster som båda integrerar musik och sång i sin religiösa ceremonier. Utifrån perspektivet kultur, musik och religion är Senegal ett mycket intressant land, både av tradition men kanske även för att deras förste president Leopold S Senghor också var en mycket respekterad och utövande poet. En viktig kulturperson i Senegal. Tillika katolik. Han både stöttade och utvecklade kulturlivet i landet. Något som man som besökare känner av.

FRAMTID. Våren 2012 kommer Vox Pacis arbeta med en musikdramatisk uppsättning, ”Antigone i Skärholmen”, en nytolkning av Antigone med nyskriven musik. Professionella skådespelare och musiker kommer samarbeta med Skärholmsrappare, hiphopare och körer. Mötet i Senegal med de lokala musikerna och cirkusartisterna stärkte tron att vi är på rätt väg, när vi blandar sakralt med hiphop och rapp i vår nya uppsättning.. Kombinationen av de olika genrerna stimulerade och utvecklade Vox Pacis tidigare koncept. Den känslan kommer vi bära med oss in i fortsatt arbete. Visionen att på lång sikt bygga ”Ett kulturellt Fredscenter” i Skärholmen syns allt mer möjligt efter mötet med Sobo Bades Kulturcenter. Vi hoppas att fredens och kulturens nätverk ska spridas över jorden, och att vi blir en del av det nätverket. Flera idéer föddes i Sobo Badé, som vi ska utvärdera och följa upp. Tex. tanken om internationella vänorter.. Tiden får utvisa dess bärkraft.

MEDVERKANDE :

FRÅN SENEGAL:

Abdoullah Cissokho - korist och konstnärlig ledare på Festivalen Saint Louis Jazz.
Malik Diop Fall - flöjtist, sångare
Dongo Faye - slagverkare
Donald Boucal - sångare, reggeamusiker
King Hady - reggeamusiker, basist.

Fem personer från Sencirk – Senegals första nycirkuskompani som Djef Djel stött och samarbetat med sedan 2006.

Körer från Don Basco kyrkan i Dakar och katedralen i Poppinguin.

Senegalesisk dans och musiktrupp.

Sten Kjellmanns grupp ”Den Fule”.

FRÅN VOX PACIS :

Arne Johansson svensk, Sofiaförsamling
Gunilla Nordlund regissör, svensk
Gunnel Mauritzson svensk
Harry Vaatstra holländsk/svensk, Sofiaförsamling
Loten Namling tibetan
Mamadou Sene senegales/svensk
Mary Saare, norsk same
Marie Kvernmo norsk same
Shipra Nandy indiska
Virpi Pahkinen finsk/svensk
Ida Burén projektledare/producent, Djel Djef/Intercult

Vox Pacis hade med sig en engelsk översättning av Vox Pacis program. Information fanns där om bakgrund, syfte och mål. Konstnärlig ledning och medverkande artister, samt finansiärer. Programmet innehåller även några artiklar, tex. från Sigrid Kahle, Hans Ulfvebrand, Gunilla Nordlund, Rebecka Lettevall. Artiklarna berör kultur- och religionsmöten utifrån en fredsaspekt. Programmet innehåller även en del foton.

Programmet gavs som information till alla vi kom i kontakt med av kultur- och religionsorganisationer, alla medverkande och andra enskilda personer.

Gunilla Nordlund
/konstnärlig ledare och regissör för Vox Pacis/
St. Eriksgatan 99
113 31 Stockholm

Telefon + fax: 08-34 77 78
mobile: 07- 3487780